

Laupäewa-õhtused lugemised.

Kolm kirjutust järelemõtlemiseks.

Kirjutanud

M. J. Eisen,

Petroolinna Nikolai kiriku õpetaja.

Surjewis.

Kristliku rahwafirjanduse agenturi kuluks trükitud.

1899.

Laupäeva-õhtused lugemised.

~ ~ ~ ~ ~

Kolm kirjutust järelsemõtlemiseks.

№ 2

Kirjutanud

M. D. Eisen,

Kroonlinna Nikolai kiriku õpetaja.

~ ~ ~ ~ ~

Turjewis.

Kristliku rahvakirjanduse agenturi kaudu trükitud.

1899.

Дозволено Цензурою. — Юрьевъ, 17. Іюля 1899. г.

Schnafenburg'i trüff, Jurjewis.

Pühapäevane rõõm.

Esimene jõulu püha oli käes. Magusa jõulu tundmisega läksin ma kirikusse. Digem ütelda, ma ei läinud otsekohe kirikusse, vaid käärkambriisse. Käärkammer aga päris pime. Ma pian tähendama, et jõulu homikul Jumalateenistus wara algas, tükk aega enne päewa tõusmist. Sellepärast ei võinud siis ilma tuleta käärkambri midagi näha ja küünalt ega lampi käärkambri ei põlenud. Käsitandu läksin ahju poole. Ahjus põles tuli, kuid ahju uks oli pool kinni. Tahtsin kõige vähemalt ahju ukse awada, et vähä walgust käärkambriisse saaksin. Enne aga kui järjega niikaugele jõudsin, komistasin mingi asja peale ahju ees. Nuttu katsusin nüüd ahju ukt awada, et enam ninali kukumist ei pruugiks karta. Ja mis nägin ma nüüd ahju tulewalgel? Ei midagi muud kui et inimene ahju suu ees pörandal pikali oli. Snimest terasemalt waadates näen, et see keegi muu ei ole kui soldat, kelle hoole alla käärkambri hoidmine ja kütmine ustud. Soldat siis ahju suu ees pikali ja sinel põleb enesel seljas. Tuli oli juba mati põhja suuruse augu sineli selja taha põletanud. Katsun soldatit häratada, aga teine ei liiguta ennast. Kas oli ehk mees surnud? Katsun käsi, katsun nägu: sojad.

Oli ehk tulepaiste Jneid sojaks teinud? Glas soldat weel wõi oli ta furnud? Wiimane kartus tõusis mull sellepärast, et mees kõige mu raputamise peale ei liigutanud. Wiimaks tärkas mull hea nõuu meelde: tarwis õige soldati käesooni katsuda, kas need weel tufsuwad. Tufsusiwad. Nüüd olin rõõmus, et mees elas. Aga mis oli mehega sündinud? Kas ehk rahandus soldatit tabanud? Wõi mis? Panin oma nina õige soldati suu juurde. Sedamaid aru käes, mis wiga soldatil. Soldati suu lehkas just niisama nagu wiina waat. Nüüd teadsin, et soldat purujoobnud, nii joobnud, et ennast enam ei jõua liigutadaagi. Tõmmasin kohe jalgu pidi soldati ahju äärest kauge- male ja katsusin põlewat finelit kustutada. Selle peale kutsusin kirikumehe appi, kelle abiga soldati käärkambrist õue wiisime ja seal tule fineli küljest täiesti kustutasime.

Soldatit tuppa saates läksin käärkambriisse tagasi. Mu jõulu rõõm oli nagu käega ära pühitud. Ikka seisis mull soldat põlewa fineliga põrandal pikali filma ees. Ma tänasin Sumalat, et Sumal mind õigel ajal weel soldati arapäästmiseks sinna saatnud. Seft oleksin ma hiljemaks jäänud, oleksiwad ahju suu ees soldatil riided täiesti wõinud põlema hakata ja waene mehike jõulu homikul hirmust surma saada. Ühtlasi kurtisin ma aga südames Sumalale, et inimesed jeda wiisi kallist jõulu wasta wõtawad. Ma kurtisin Sumalale, et inimesed Snnistegija Teesuse täiesti unustawad ja Teesuse sündimise mälestuseks saadanale rõõmupidu piawad. Nagu ma hiljemini soldati suust

Kuulsin, oli ta enesele läinud jõulu rõõmu muretsjema ja seal juures nii sügavasse alkoholi klaasi põhja waadanud, et enam maast ega taewast ei teadnud. Tuli oleks wõinud ihu kõrwetama hakata, kes teab, kuidas siis hõrkamisega oleks lugu läinud. Küll manitsesin ma meest niisuguse jõulu rõõmu taganõudniise pärast, küll seletasin talle, et tõsist, õnnist rõõmu alles Jeesus kristlikku elu elajatele annab, aga mees oli juba nii kangesti saadana paelus kinni, et minu sõnad enam mingisugust wilja ei kannud. Mõned kuud läksiwad weel mööda. Pühapäew tuli, soldatil tarwis pühapäewa rõõmu maitsta. Seda rõõmu läks muidugi alkoholi klaasist otsima. Läks ja kadus. Mõne päewa pärast leiti mees kanalist üles. Kuidas ta sinna sattunud, ei tea keegi. Aga selge on, et alkohol surma süüd kannab.

Ma jõudsin oma jutuga jõulust kaugemale. Nii kurwa jõulu ei mäleta ma enne pühitsenud olemat. Põlewa sineliga soldati kuju seisis mul kirikus terve Sumalateenistuse aja meeles. Palusin ma, ikka astus soldat mu ette. Eugesin ma, soldat jälle mu silma ees. Pidasin jutlust, ikka käiswad mõtted selle peale, kui hirmsasse õnnetusesse patt inimest wõib saata. Kui soldat ka patu ülekäteminemise kirjelduseks kõlblikku ainet andis, näidates, kui wäga meil Kristuse sündimist tarwis läks, segas nähtud lugu ometi mu mõtteid. Ma olin päris õnnetu selle Sumalateenistuse pärast. Hoidku Sumal edespidi igawõit kalli püha algusel niisugust kurwa pilti nägemast!

Siiski mis Jumal teeb, on õige. Wiist oliwad Jumalal oma iseäralikud nõuud minuga. Ma arwan, nähtud juhtumisega tahtis ta mulle seda suurt armu, mis Snnistegija jõulus tulnud tooma, selgemini ära seletada. Ma arwan, Jumal tahtis Teesuse lunastamise tööd minu meelest kallimaks teha, kui ma patu põhjatumat häda nii hästi ära olin näinud. Seda usun ma seda enam, et lugu soldati juhtumisega veel hoopis ära ei lõpenud. Sest kui ma pärast Jumalateenistust välja tee peale läksin, mis paistis mulle siis filma? Näitas, nagu oleks suur haigus korraga meile mõraks tulnud. Ja see haigus nähti jalgades asumat. Nii palju inimesi puutus mulle filma, inimesi, keda nende jalad enam kanda ei tahtnud või ei suutnud. Mispärast? Jõulu rõõmu pärast. Jõulu rõõm oli neile selle haiguse toonud. Nad oliwad jõulu rõõmu alkohoolilt nõudnud ja seal nähti nüüd alkoholi tagajärge. Kui mitte läbisegamini iga kolmas, siis ometi iga neljas inimene põdes niisugust jõulu rõõmu tõbe! Mu meel läks seda nähes nii kurwaks, et ma enam muud ei mõistnud ütelda kui: „Issand halasta!“ Neilegi, neilegi wiletsatele oli Teesus jündinud neid patust ära päästma, aga seda wiisi wõtsiwad nad Teesust wasta! Nad läksiwad ja tegiwad pörgu würestiga lepingut, selle asemel, et Teesuse juurde minna ja tema käest õnnistust wasta wõtta. Mu kõrwus kõlas aga seda nähes ääl: enne Teesust läks terve maailm patu sees hukka. Salatallast pealaeni ei olnud inimestes terwet ühtigi, muud kui haawad ja muhud ja werised reiad, mis ep olnud wälja

wajutatud ega finni siotud ega õliga pehmeks tehtud. Oh õnne, oh armu, et Jeesus tulnud meid ära päästma patust, surmast ja kuradi wäest! Jää truuks oma Jeesusele ja püüa, et teisedki truits jääksiwad!

Paraku ei näita ainult jõulud nii kurwa pilti, waid kõik suuremad pühad, jah kõik pühapäewadki. Seda joomist, seda taplemist, riidlemist, kisklemist, lühedalt seda pattu, mis just pühapäewal tehakse! Mida suuremad pühad, seda hirmsamad pattud. Korra waatasin ma kurjategude registrit nende kordasaatmise aja kohta läbi ja leidsin, et kümnest kurjast teost seitse pühapäewal oliwad tehtud. Ma oleksin walmis ütleva, et pühapäewal üksi nii palju pattu tehakse kui 6 argipäewal ühtekoiku. Ei käi see ütlus ehk otse naela pea pihta, ma loodan ometi, et ta kaugele kõrwa ka ei lähe.

Mõnegi korra olen ma mõtelnud: kudas oleks lugu, kui meil pühapäewad ja pühad täiesti puudusiwad? Pattu oleks tõesti palju vähem maailmas! Ma tähendasin siia ainult oma mõtteid, ei taha selle ütlusega aga milligi kombel soowi awaldada, et pühad ja pühapäewad kaoksivad. Sest siis tahaksin ma ennast targemaks pidada kui Sumalat taewas. On ju Sumal ise meile hingamise päewa määranud ja seda määramist viame alati pühaks ja kalliks pidama. Jah, kui aga inimesed pühapäewa tõesti määramist mõda pühitseksiwad! Aga seep see on! Nad ei pühitse liig tihti pühi Sumalale, waid just saadanale. Kes astuwad Sumala käsu üle argipäewase töö tegemisega, kes hingawad küll tööst, aga otsiwad lõbu saadana

käest, pea tantfides, pea juues, pea muud pattu patu peale tehes. Sumala armawad nad nagu Amerikas elawat, Sumala, kellega nad sellepärast mingisugusesse ühendusesse ei astu. Oma patu koormat ei taha nad tunda ega sest lahti saada. Palju enam käib nende püüd just selle peale seda koormat kaswatada. Rõik-suguiste lõbudega piab pühapäew appi tulema, küll teatri mängimisega, küll kaardi löömisega, küll ümberhulkumisega, küll alkoholi pruukimisega. Korra läksin ühel pühapäewal kusagile. Sue peal naene pitäli maas lumel, ägab ise. Mina mõtlesin, et naene äkisti haigeks jäänud. Hüüdsin ruttu lapsi sealt ligidalt, et lapsed paari inimest naesele tuppä wiimiseks appi kutsuksiwad. Lapsed wastasiwad aga: „Ei sellepärast matša kedagi waewama hakata. See on naese iga pühapäewane amet. Joob enese iga pühapäewal alati nii täis, et öue pitäli jääb ega oma jalaga enam jaksä tuppä tulla!“ Kui juba lapsed joobnud naese öues pitäliolemisega nii wäga ära harjunud oliwad, siis pidi naesel küll joobnuks joomine iga pühapäewane Sumala, ei, pian ütlemä jaadanateenistus olema.

Rööwimise tuhin wõtab hirmsasti maad. Ma ei räägi aitade rööwimiste ega hooste warguse faktust, waid sest, et inimesed Sumala käest rööwima lähewad ja rööwitud waranduse siis jaadanale kingiwad. Kallid pühapäewad ja suured pühad riisuwad inimesed liig tihti Sumala käest ära. Tä mis weel pahem: na õpetawad ka lapsi sedasama tegema. Küll ei saada nad lapsi Rummu-Türi ega Morandiino juurde

Kooli riisumist õppima, nad õpetavad seda ise ja see on niisama paha. Just täna, mill ma neid ridasid kirjutasin, kaebas mulle üks ema: „Ma tahtsin pühapäew lastega kirikusse minna. Mu mees aga sai seda kuuldes pahaseks ja ütles: Kas te hullud olete wõi? Kas teil enam kuhugile mujale minna ei ole kui kirikusse? Minge parem ometi kõrtsi!“ Sa seda ütles ija kõik laste kuuldes, kellest üks alalalised! Kui niisugune umbrohu külm sajakorrast umbrohtu ei kannu, siis ei tea ma, mis weel kannab. — Sumalale tänu, kõik isad ei räägi oma laste kuuldes seda wiisi weel kirikust ega käsi neid kõrtsi minna pühapäewa pidama, aga isade eneste pühapäewa pühitsemine juhatub neid ometigi kõrtsi poole ja patu teele. Kui isad kodu Sumala sõna ei lue ega kirikus ei käi ega lapsi Seesust armastama ei õpeta, üks saada siis niisugune kaswatus lapsi just pimeduse wüürsti juurde? Saadan aga õpetab enese juurde tulijaid kõikisugu pattu tegema.

Ei see ole hingamise päewa pühitsemine, kui en- did tööst eemale hoiame, aga ometi oma aja saada- nale ohwerdame, pühapäewa patu tegemise päewaks muudame. Hingamise päewa pühitseme õieti, kui me jutlust ja Sumala sõna ei põlga, waid seda pühaks piame, hea meelele kuuleme ja õpime. Meil piab niisugune meel olema nagu Kooru lastel õhates: Se- hoowa õuesid ihaldab mu hing; mu süda ja mu liha püüawad juure äälega elawa Sumala poole. Üks päew su õuedes on parem kui muid tuhat; ma tahan ennemini läwe juures seista oma Sumala tojas kui kaua seista majades, kus hõelus sees on.

Mõned kuulewad küll jutlust ja Sumala sõna hea meelega, aga ei püüa seda õppida ega oma elu seda mõda seada. Nii mõned käiwad suurte pühade ajal küll homikul kirikus, aga õhtul istuwad nad ometi majades, kus hõelus sees. Korra käisin ma kusagil mõeras kirikus. Sell pühapäewal mõeti tähendatud kirikus lauarahwast. Lauarahwa hulgas nägin muude seas kirikumehegi. Kui aga õhtul pimedas kiriku juurest läbi metsa koju poole sõitsin, kohkus hobune hirmsasti, kargas esimeste jalgade peale püsti ega tahtnud enam edasi minna. Mõtlesin juba, et Rummu-Jüri teed kinni paneb. Difust tuld tõmmates nägin ometi, et keft teed kirikumees istus, kes homiku laual käinud. Nüüd tuli ta kõrtsist, jalad ei tahtnud teda enam hästi kanda, sellepärast istus ta keft tee peale maha puhkama.

Pühapäewane jutluse ja Sumala sõna kuulmine ei pia mitte üffi terwele pühapäewale, waid piab ka argipäewadelegi oma pitsari märgi peale wajutama. Luterus ütleb oma suures katekismuses pühapäewa pühitsemise kohta: Sumala sõna on pühadus üle kõigi pühaduste. Sumala sõna on warandus, mis kõik asjad pühaks teeb ja kelle läbi kõik asjad pühitsetud saawad. Mill nüüd Sumala sõnast jutlust peetakse ehk seda kuulutatatakse, luetakse ja järele mõeldakse, saab selle läbi inimene, päew ja töö pühitsetud, mitte wälimise töö pärast, waid Sumala sõna pärast, mis meid kõiki pühaks teeb. Nii piab elu ja töö Sumala sõnas käima, kui see Sumala meele pärast ja püha piab olema. Kus see sünnib, seal läheb kolmas käst

täide. Sellepärast pane tähele, et selle kätse jõud ja vägi mitte pidamises ei seis, vaid pühitsemises.

Nii Euterus. Paraku armab suur jagu inimesi püha pidamisest ju küll saawat, ilma et nad pühitsemist taga nõuaksivad. Kõlle teised mõtlewad endid ju kätse täitwat, kui nad osa pühapäewa Sumalale ohwerdawad, teise osa aga oma himudele. Homiku Sumala kajas, õhtu saadana templis! nii piab paljude kõhta ütleva. Pia ometi meeles: Sumala sõna piab kõi meie ettevõtteid, piab terwet päewa pühitsema. Sa piad siis püha ainult Sumalale pühitsema, ei maailmale ega saadanale. Kirikus kuulnud Sumala sõna piad kodu järele mõtlema. Ühtlasi piad ka kodu Sumala päewa pühitsema. Sa pühitsed seda, kui sa Sumala sõna lued, kui palud ja laulad. Seda wiisi kofutad ja finnitad oma hinge uue nädali wasta.

Ura arma ometi, nagu oleks püha wõi pühapäew seda wiisi leinapäew ehk pea norutamise päew. Ei, ristiinimene wõib jõulus, lihawõttes ja nelipühil, wõib kõigil pühapäewadel wäga hästi rõõmus olla, jah piab koguni olema, kuid see rõõm piab rõõm Issandas olema. Kõik, mis ta ette wõtab, kõik piab Sumala auuks sündima. Kui see ikka filma ees seisab, siis ei hakka inimene kõrtsidesse jooksuma ega tantsumupidudel rõõmustust otsima ega kallid pühi patupäewaks muutma. Issandat taga nõudes ei lähe hingamise päew iialgi igawaks käest, nagu maailma lapsed sagedasti kaebawad. Kes Sumalale jõulud, lihawõtted, nelipühid ja kõik muud pühad elab ja Sumalat teenib, see wõib püha lauljaga suust ja südamest hõifata oma Issandale:

Rõõmu on rohkesti ju pale ees, lõbusaid asju ju paremas täes lõpmata! — Rõõm Issandas on tõsine kuld, maailma rõõm aga kassikuld. Rõõm Issandas wast teeb jõulu jõuluks, teeb pühapäewa pühapäwaks.

Kirik ja kõrts.

Cedeni aias kaswis kaks puud: elupuu ja hea ja kurja tundmise puu. Rõigist aia puist mõis inimene süüa, ainult mitte hea ja kurja tundmise puust. Selle teelu üle astumisel ei seisnud mitte vähem kui surma nuhtlus. Esiotsa pidasivad Adam ja Gewa seda teeldu meeles, aga kui hiljemini saadan ilmus ja Sumala sõnade tähendust katsus kahandada, kadus kartus: Gewa mõttis hea ja kurja tundmise wilja ja sõi ja andis Adamilegi süüa. Esimene patt astus maailma. Patu kannul käis ka kohe patu nuhtlus. Küll ei surnud Adam ja Gewa tehalikult kohe, aga waimulikult suriwad nad ometi sedamaid: ühendus nende ja Sumala wahel lõpes, neid aeti Cedeni aiast wälja ja nüüd pidiwad nad pale higin hakkama maad harima, kuni hiljemini tehalik surm neile weel mõerats tuli.

Kiisugune lugu sündis maailma alguses. Eesti jaadik on miljonid ja miljonid Adami ja Gewa hukka mõistnud, et nad oma kergemeelsusega surma ja häda maailma toonud. Ma arwan, igaüks katseb Adami peale kiwi wisata, kõige vähemalt mõtetes.

Oleks kõik Adamile soowitud fiivid näha, tõesti me mõitfime 100 Egiptuse piramidi ja 1000 Paabeli torni neist üles ehitada. Ma mäletan enesefi, et ma lapsepõlwes sugugi aru ei mõinud saada, kuidas Adam kõige vähemalt nii suure pimedusega oli löödud, et Gewa käest õuna wasta wõttis ja õunaga nii ütelda terve maailma ja weel enam käest ära kaotas.

Ja jedasama wiisi mõtleb küll suurem jagu inimesi.

— Mõni lijab oma tarkuses juurde: ma mõitfin Adami teost weel aru saada, kui saadan talle koorma fulda ehk terve kuningriigi oleks pakkunud! Aga ei midagi selle sarnast! Ainult tühipaljas õun! Ja selle eest müüfiwad Adam ja Gewa ajalise ja igawese õnnistuse käest ära. Riisugust lollust ei tohi enam politsei karistusega lepitada. See on suurem süü kui et jeda keegi inimene neile mõiks andeks anda!

Tõesti, meie aja mehed ostawad kina küll Adami peale heita, aga ise astuwad nad täiesti Adami jälgedesse. Te tunnete ehk lugu uuest Adamist? Üks mees nurises iga päew Adami üle, et Adami patu pärast mees nüüd nii waeft elu pidi elama. Ma pian kohe ette tähendama, et mees kangesti armastas märjufest maitsta. No heakene küll, mehe igapäewased nurisemised Adami üle ulatasiwad wiimaks wüsti kõrwu. Wüsti lastis mehe enese ette kutsuda ja ütles: „Kuule, mul on nõuu findfi wüstiks panna. Sa piad minu lossis elama, minu roogasid sööma, minu riideid kandma, lühedalt: piad wüsti olema. Sinu elu tahan ometi kergemaks teha kui mul enesel: mina pian walitsema, aga sul pole

seda tarwis. Kõik hooled ja mured jäägu sinust eemale! Minult ühe tingimise panen ma sulle ette: pudelist, mis alati laual seisab, ei tohi sa maitsta. Nii pea kui sa sest pudelist maitsed, ajan ma sind oma loosist välja ja sa piad uuesti põllumeheks heitma!"

Mees kaubaga ütle mata rahul. Mis nüüd mehel wiga elada! Würst kui würst. Söö head ja maitse magusat. Nädal läks mööda, pudel jäi puutumata. Teisel nädalil hakkas juba mõte meest wawama: Mis ses pudelis ometi piaks olema? Ja miks würst mind keelnud sest maitsta? — Nädal läks siiski mööda, ilma et kiusatus mehest jagu oleks saanud. Kolmas nädal tõi aga mehele raske ma kiusatuse. Tahtmine teada saada, mis pudelis olemas, ei annud enam ööl ega päewal mehele rahu. Aga nädal jõudis õnnelikult lõpule, ilma et mees oleks langenud. Neljandal nädalil ei kannatanud mees enam lugu välja. Saagu, mis saab, tarwis oleks pudeli sisse maitsta. Käägitakse, et niisugune rohi üles leitud, mis inimese nooreks teeb. Wist würstil seesama rohi pudelis ongi. Ei taha, et mina nooreks saaksin. Maitsen õige korralt wäha, nii wäha, et würst sest aru ei wõi saada! — Käsi käskis, teine keelis, soonised sõrmed sundisiwad! Enne weel kui mees enesele õiget otjust teo kohta jõudis anda, oli lonks wõetud. Pudel, kelle kael õieti peenike oli, andis teo kohta kohe selget tunnistust. Warsti ilmus würst. Ei mehel enam muud nõuu kui wõta ader uuesti piosse. Eugu jutustatakse tihti weel teisindis, kus juures Gewagi oma meelekindlust piab üles tunnistama.

Würsti asemel ilmub mõisnik, kes Adami üle nuri-
sewale paarahwale jäädawat mõisniku elu lubab, kui
need laua peale mati alla ei waata. Uus Gewa ei
jõua kuigi kaua uudise himu waigistada; tõstab mati
ääre ülesse, ääre alt wulksatab aga hiir wälja.
Mõisnik paneb hiire kadumist pea tähele ja kihutab
uue Adami ja Gewa häbiga oma teed.

Mis sa pinda näed oma wenna filmas, aga
palki oma filmas ei pane tähele! nende Jeesuse sõnade
tõljidus paistab meile eel räägitud lugudest nii selgesti
filma. Iffa oleme walmis pinda wenna filmast
wälja fiskuma, aga palk meie oma filmas jääb fil-
mapaari wahel. Kui Adam ja Gewa täna hauast
wälja astusiwad ja sind Gedeni oma asemele saada-
siwad, ma wõin selle peale kihla wedada, sa teeksid
sedasama, mis nad ees tegiwad. Võimalik, et sa
just niisamasuguse õunaga ennast ei laseks petta
nagu Adam lastis, aga kui tiusaja sind mõne mar-
jaga tuleks wõrku püüdma, ma kardan, sa langeksid
niisama nagu Adam. Kõige wähamalt, kui sa ise
oma jõu peale loodaksid nagu Kalewipoeg, aga ole
kange kui Kalew ja tugew kui Tõll, saadan oma ka-
walusega wõidaks sind ometi ära. Kes ennast arwab
seiswat, see katfugu, et ta ei lange! manitseb juba
apostel. Et näita meile wägewad mehed nagu Daa-
wet, Saalomon ja mitmed teised selgesti küllalt,
kui hõlpsalt inimene oma rammu peale lootes langeb.
Kutsu Simson, Koljat, Kalew, Tõll ja mis kõik
nende nimed olgu, kutsu nad kõik enesele appi ja pane
nad saja kaupa saadana wasta seisma, — enne weel

kui nad aru saavad, pühitseb hinge waenlane juba rõõmu püha. Tuletagem selle wasta Teesust meelde: Sumala sõnaga astub ta kiusajale wasta, kuni kiusajat nagu wälf selgest taewast walju müristamisega põgenema sunnib sõna: „Tagane minust, saadan!“

Omast kohast oleme praegugi weel nagu Gedenis, kui luba nii ütelda. Kuidas nii? küsid sa. Waata, sinugi ees seisab elupuu ja hea ja kurja tundmise puu ehk selgemalt hukatuspuu. Aga ma pole neid weel näinud! wastad sa. Seda olen kuulnud, et mõeral maal leiwapuu piab kasvama, aga millal mina nii kaugele pääsen, et selle wilja wõin maitsta! See jääb küll minust nägemata. Mõnel puul on mõrudad marjad. Niisugune puu wõis siis hukatuspuu olla.

Tahaksime sarnaste puudega proowi teha, piakstime kaua ja kaugele otsima. Johannese ilmutus räägib elupuust, mis kaksteistkümmend wilja sugu kannab ja igas kuus oma wilja annab. Ma ei ütle mitte, et sinu ligidal niisugune puu kasvab, sellest Johannes kõneleb, küll aga ütlen ma, et sa enese ligidalt puu leiad, mis sind Johannese kirjeldatud Uue Jerusalemma elupuu juurde juhatab. Sinu ligidal seisab Uue Jerusalemma elupuu taim. Kui sa selle elupuu warju möda — kui luba nii ütelda, mull ei tule praegu paremat sõna meelde — edasi lähed, jõuad sa igawese elupuu juurde wälja. Selle elupuu taim sinu ligidal on — kirik. Kirikust hoowab su hingele igawest elu. Nii kaua kui su hing enesele sest elupuust wilja nõuab, pole full surma tarwis karta, ei

wainulikku ega igawest surma nimelt. Su Snnis-
tegi ja Teesus teeb siin sulle oma armu käed iseäranis
lahti, annab sulle siin oma ihu süüa ja oma werd
juua, ja astud siin kõige õndsamasse ühendusesse
oma Lunastajaga ja Jumalaga. Ja jääd ja selle
ühenduse sisse, mis võib sulle siis enam surm ehk
muu waenlane teha! Jehoowa ja Kiideoni mõõk! hüüdsi-
wad Kiideoni mehed wanasti ja kohe põgenesiwad waen-
lased. Jehoowa ise ja Kristuse weri! hüüame taewa
tuninga templis. Ehk oleks ilm täis kurateid, kes
tahaksid meid neelda, ei kardad meie ühtig, küll Ju-
mal wõtab keelda!

Kirikut wõime siis taewase elupuu taimega ehk
eeskujuga wõrrelda. Su esiwanemad on kirikut puuga
wõrrelnud, nagu näituseks ühes rahwa mõistatuses
kiriku kohta üteldakse: Püha jõgi, püha mägi, pühad
pihklad mäel, pühad marjad pihlakas. Selle elupuu
taime kõrwa on nüüd saadan oma hukatusepuu is-
tutanud. Kui ka mitte kõrguse poolest, käib saadana
hukatusepuu tihti ometi pikkuse poolest elupuust üle.
Pikk ma olen nagu laew, aga on mu sees üks kaew;
kes sealt liialt märga wõtawad, rammuta koju poole
tõtwad! antakse sagedasti kõrtsi kohta mõistatada.
Hukatusepuu — kõrtsi — siht käib selle peale, elu-
puult saadud seemet täiesti ära häwitada. Wana
jutt räägib, ennemuiste olnud wanapagan korra
õieti suures mures. Meie maale hakatud nimelt hulga
kaupa kirikuid ehitadama. Wana hõelus kartnud, et ta
nüüd wiimase kui hinge meie maal kaotab, et tall
enam muud nõuu üle ei jää kui riistu kotti panna

ja mõrrale maale rännata. Nõnda pead norutades näinud wanapaganat ta sulane. Sulane koe küsima, mis peremehel wiga. Wanapagan oma häda kurtma. Seda kuuldes sulane ometi trööstima: „Ei nii tühja asja pärast, et nad kirikuid ehitawad, maksa weel Maarjamaad maha jätta. Ehitame enestele ka kiriku! Meie kirikusse tuleb inimesi rohkem kui risti kirikusse!“

Saadam waadanud kohkudes sulase peale: „Dled ja hulluks läinud peast?“ küsinud ta siis. „Me piakime kiriku ehitama! Siis hakkame just iseendid tapma!“ õhanud wanapagan.

Sulane naernud aga wasta ja kostnud: „Kiriku piame tõesti ehitama ja pealegi torniga kiriku kõrwa. Kuid risti ei pane me oma kiriku peale, ega lue ega laula selles, waid kirume ja tanttime ja jagame rahwale alkoholi. Küll me siis peagi kiriku mõjule: Mene, mene, teefel, uwarfin! laulame. Usu ehk mitte, aga seda tõendan, et meile inimesi nagu kärpseid mee potile tuleb ja et meie nisu mitte ainult iga seitsme päewa takka ei õitse, waid iga päew ja ööje peale tauba!“

Ütsegu oleks päife 5 aastase pilwedes rändamise järele jälle selgesti paistma hakanud, nii hakkas jaadana mureline nagu seda juttu kuuldes hiilgama. Nõõmuga hüüdis ta: „Sa oled mu kõige targem sulane! Su nõuu on nii hea, et paremat enam teegi inimene ei wõi wälja arwata. Kõrtsi ehitame kiriku külje alla just! Küll me seal wiimase kui kirikust jaadud seemne ära lämmatame ja inimesi weel suu-

remale patule ahwatleme kui enne. Tööle ruttu!
Täna weel ametisse!”

Nii ütelnud saadan ennemuiste. Kas ta nüüd oma julasega niisugust juttu just rääkis, see on iseasi, aga seda näeme, et kirikute külgede alla igale poole kirikuförtsid on ehitatud. Aga sellegagi ei ole weel lepitud: mine kirikust natuke maad eemale, jälle förts. Mõni kihelkond on koguni nii rikas, et neid kümnete kaupa võib lugeda. Kirikuid aga kõigest üts. Olen förtsisid näinud, kuhu suisel ajal walju jutlust võiks ära kuulda. Seal võib saadan oma templis wiibida, oma templist kõik kiriku kuulmised ära kuulda, et pärast seda mõnufamini ohakaid nisu sekka külwata. Endisel ajal käinud rahwas weel wähemini förtsis. Siis pidanud wanapagan mõnegi korra — räägib rahwas — kirikuks minema enesele saaki otsima. Meie päiwil tall wist seda waewa ei ole: kelle ta kirikust kätte saaks, need jooksewad hiljemini iseenesest ta oma templis talle ju suhu.

Wäga suur osa kirikulisi läheb kirikust otsekohe förtsi. Förtsis käiakse enne Sumalateenistust, förtsi minnakse pärast Sumalateenistust. Leitakse niisugusidki, kes kõige Sumalateenistuse aja förtsis istuwad, kui nende rõõmu hallikas neile sell ajal ka eluwett ei woola. Mõned pruugiwad kirikut jälle ainult wagaduse lipuks, sest kiriku asemel lähewad nad kirikuförtsi. Kirikust tulles jääwad nii mitmed koguni õhtuni förtsi jorrutama. Saadana templis leiame pühapäiwil alati rohkesti wäge. Kirikust saadud seeme sõtkutakse siin jalgade alla ja tallatakse ära. Olupuu

seemne asemel külwatakse siin 100 kihwti idu südamesse. Ütle siis weel, et kõrts ei ole hufatusepuu!

Kas on aga patt kõrtsi minna? küsib mõni. Selle küsimuse peale võib jah ja ei wastata. Ma ütlen koguni: kirikus käiminegi võib patt olla. Vähegi ja kirikusse ainult teisi vaatama ja iseennast näitama, ei pane ja jutlust ja Jumala sõna tähele, waid haud selle kuulutuse ajal oma patustid mõtteid, waata, siis on sulle kirikuskäimine ei õnnistuseks, waid patuks. Iga ettemõtmine võib siis kas hea ehk patune olla, ikka selle järele, misjulguse südamega ja jeda ette mõtad. Jaani kirikuskäimine toob Jaanile õnnistust, Hansu kirikuskäimine kaswatab Hansu pattu. Jaan läheb kirikust õnnistust otsima, Hans läheb ainult moe pärast ehk et koguni pärast kuulmise kohta lobajuttu jeda paremini rääkida. — Korra kiitis üks julane kirikust tulles peremehele jutlust. „Mis oli tänase jutluse juhtmõte?“ küsis peremees.

„Ei kuulnud. Ma käisin esmalt kõrtsis, jäin kirikusse minekuga wähe hiljaks.“

„Kudas lõpes jutlus?“ päris peremees.

„Ei kuulnud; ma tulin enne lõppu kirikust wälja!“ kostis julane.

„Mis oli teistjutluse sisu?“ küsis peremees weelgi. Wenitades wastas julane: „Seda ma ei tea; sell ajal tulkusin mina!“

Kirikuskäimine ei tee sind siis iseenesest õndsaks ega kõrtsikäimine iseenesest saada sind hukka. Sa wõid kõrtsis käia ja ometigi tõsiselt ristiinimeseks jääda. Vähegi ja talwel kõrtsi siia ennast sojutama,

sest ja oled pika tee pealt tulnud ja kirikut ei küeta, siis ei või seda veel patuks nimetada. Kõik on mull luba teha, aga kõigest ei ole kasu; kõik on mull luba teha, aga kõik ei paranda mitte! ütleb Paulus. Aga kui kõrtsi sind kõrtsi pärast enesesse meelitab, waata, siis on Gewa õun walmis, mis saadan sulle patub. Tahad ja kõrtsi minna tühja lori ajama ehk lähed koguni alkoholiga oma mõistust tapma, siis piad ja warem ehk hiljem kõrtsi kohta hüüdma nagu muiste prohwetid lapsed Kilgali: „Surm potis!“ Kõrts saab sulle siis surmapuuku, kelle wilja maitsemine waimulikku ja igawest, mõne korra ka ajalikku surma toob. Kui tihti ei ole wiimasel ajal kõrtsis mõrtsuka töösid korda saadetud!

Elupuu ja hukatuspuu või veel parem surmapuu seisawad kõrwu ja pakuwad oma wilja praegu veel, kui ka wähä teisel näol kui Adamile ja Gewale Edenis. Kuudas oled ja ennast läbikatsumise tunnil üles näidanud? Sumal paraku, liig palju ristinime kandjaid on täiesti Adami jälgedesse astunud. Nad on langenud, hirmsasti langenud. Adam langes kõigist ühe korra, nemad aga, kes Adami hukka mõistawad, 1000 korda. Eks ole see tuhatkordne patu sisse langemine, kui inimene iga kord ehk tihti kirikust kõrtsi lähed ennast kihwtitama, ei ikka teha, küll aga hinge! Meelega tantsiwad nii mitmed saadanale otsekohe juhu: ei ole hingewaenlasel enam muud waewa kui wõtta. Alkoholi riisub mõistuse täiesti peast, nii et üks peremees veel kõrtsis käijate üle walitseb ja see on saadan, saadan. Adamile

pakkus saadan pisut, pakkus õuna. Sun täitis weel wähägi Adami kõhtu. Surmapuu ei anna oma waatamas käijatele midagi kehafinnitust, olgu siis Turja keldri kõrtsis. Wana rahwa jutu järele antud seal libakootisid, kuid misjугufid! Wiina kõhta jälle räägiwad esiwanemad, et wanapagan wett mõtnud ja kihwti sekka tilgutanud. See siis maitsjaid nii hulluks teinud. Kõrts see oli, mis uuema teisindi järele Kalewipojagi hukka saatis. Pääsis ta ka eluga Turje keldrist, aga. Vähtepää kõrtsis ennast hiljemini uuesti joobnuks juues ja joobnud peaga magama heitis kaotas ta waenlaste hoopide all elu. Wiin wõttis siis esmalt meele peast ja pärast hinge kehast. Nii tegi kõrts Kalewipojaga, nii teeb kõrts igaüheda, kes Kalewipoja jälgedesse astub. Kui ka Sumal elu- ja surmapuu täna weel meie ees lasseb seisda, ei ole Adami ega Gewa ega miljonide wendade, õdede hukatus suuremat jagu inimesi ifka weel targemaks jõudnud teha, waid ummisjalu jooksewad nad hukatusesse. Sa nägid lambakarja: üks pistis jooksema, teised tuhatnelja taga järel, kas ka otse surma juhu. Nii ka inimesed surmapuu kallale.

Wend, näita, näita oma teoga üles, et sa püüad Adamist paremaks saada. Kui sull tõsine püüdmine on, siis ei tohi sa elupuu juurest iialgi surmapuu kallale minna. Ei, palju enam piad sa elupuu seemet kui ülemat wara hoidma, et keegi seda sinu käest ei wõiks ära kiskuda. Hakkad sa aga surmapuud armaštama, siis kaotad sa oma ristiinimese auu, õnne ja õnnistuse. Sind tõugatakse wälja kõrbe, kus tüh-

jus ja koledus walitjemas, kus hulumine ja hammaste kiristus kuulda. Teenid ja jaadanat siin maa peal tema templis, siis piad ja teda pörguski ta riigis igawesti teenima. Surmapuu annab seemet, kellest wilja tulejärke jaoks walmib.

Eks oleks siis parem, et kõik kõrtsid kaotaksid? Wististi. Aga kust saaksid siis teekäijad öömaja, kirikulised talwisel ajal sojutamise paika? Küsime enne: Kas annawad kõrtsid tõesti öömaja teekäijatele? Ma mäletan, kudas ma mõne aasta eest korra teel olin. Ohtu jõudis kätte. Wäljas walitjes paras külm. Tarwis öömajale jääda. Kümnes kõrtsis käisin sees, aga iga kõrts puupüsti rahwast täis. Kas teekäijaid? Sugugi mitte, waid külarahwast, suuremalt jaolt poisja ja tüdrukuid, kes kõrtsi tulnud tantsima. Wiimaks pidin ühes talus öömaja otsima ja leidsin ka. Seal siis loodetud öömaja kõrtsis! Ja niisugusid juhtumisi ei tule aruldaseks pidada. Kui Rootsi kuningas kõrtside asutuse käsu andis — oleks ta ette wõinud aimata, et kõrtsisid meie maal tihwti hallitaks ja patu pesaks muudetaks, mingi wägi poleks teda sundinud jarnast käsku andma. Kuninga head nõuu teekäijatele abi saata, tarwitas jaadan oma kasuks kurjasti.

Kui kõrtsisid teekäijate jaoks piaks jäätama, siis saagu nad niisugusteks, nagu me Uues Testamendis nende eeskuju leiame. Samaria mees wiis rõõwlite kätte sattunud mehe öömajale, j. o. niisuguse paika, mis teekäijatele öömajaks määratud ja kandis haige eest hoolt. Teisel päewal ära minnes andis Samaria

mees peremehele kaks teenari raba ja ütles: Kanna hoolt ta eest ja mis iial veel piaksid fulutama, seda tahan ma tagasi tulles julle maksta. Siin leiame lahke wastawõtmise ja hoolekandmise haige eest, mitte aga hinge fihwtitamist nagu meie päwil. Meie kõrtsid saagu teemajadeks ümber muudetud, kust saadana mürk kaugel seisku. Põrgu eesõuest saagu kõrtsid taewa werstapostiks wõi teesambaks tehtud. Kristlik waim wõtku neis maad; astugu nad ewangeliumi wõerastemaja jälgedesse!

Kirikukõrtsid kadugu täiesti! Reid ei tarwita me sugugi. Aga kuhu siis waesed kirikulised paha ilmaga lähewad? Ma küsin omalt poolt: kuhu lähewad nad Soomes? Soomes ei leia me ühtki kirikukõrtsi. Kirikulised lähewad paha ilmaga kihelkonna tuppale. Umbes sarnased asutused on meil mitmes kohas leeritud. Kihelkonna tuas sojutawad endid kirikulised külmal ajal ja leiawad muidugi warju pahadel päewadel. Kihelkonna tuaga näeme mitmes kohas veel lugemise tua ühendatud olewat. Lugemise koht awaldata hoopis teist loomu kui meie kirikukõrts. Kristlik kirjandus aitab kiriku mõju omalt poolt tuetada, ei häwita seda nagu meie kõrtsid.

Sest ei saa veel küll, et me ise kõrtsis ei käi. Me piame rohkem. Me piame paluma, Issandat paluma, et ta ise halwduse hallikaid ja fihwti kaewusid kaotaks. Omaist jõust me ju neid hukatuse kodasid kaotada ei jõua. Aga kui Jumal abi annab, kui me oma südamelikud palwed ta ette saadame, küll meile siis abi tuleb. Warem ehk hiljem piab

saadan ometigi taganema ja Jumala lastele wõidu jätma. Seepärast tehkem palweid, et pimeduse wõimus kaoks ja Jumala riik rohkem maad wõtaks. Ei tee kõrts meile enestele otsekohe kahju, teeb ta ometi meie tuhandele ligimesele. Nende hinge pärast maksab küll palwe ohwrid Issanda ette saata.

Weel on üks küsimine ära wastata: kas wõib ristiinimene kõrtsmist olla? Selle küsimise peale pian ma küll otsekohe ei wõi wastama. Ristiinimene wõib küll kõrtsis käia, et sealt wiletsaid wendi, ära kadunud poegi wälja kutsuda ja neid õnnistuse teele tagasi juhutada. Mine sadama linnadesse ja sa näed, kuidas linna missjonärid ühest kõrtsist sisse, teisest wälja lähewad, et langenud meremehi hukatuse orust wälja fiskuda. Näed sa oma norka wenda kõrtsis nii ütelda surma juus olewat, siis on su püha kohtus teda päästma minna. Ristiinimene piabki siis mõne korra koguni kõrtsis käima, aga kõrtsmikuks hakata ei wõi ega tohi ristiinimene millgi kombel. Kõrtsmikuna ei wõi ristiinimene enam päästja ingel olla, waid saab hukkasaatjaks mõrtsukaks. Nende sõnadega ei taha ma seda ütelda, nagu tapaks ta inimese, wõtaks kellegi elu, waid seda, et ta hinge mõrtsukaks saab. Korra oli mees. Ta pidas ennast heaks ristiinimeseks. Nähes, kui palju kahju kõrts jaadab, wõttis mees nõuuks kõrtsmikuks hakata. Miks ja nii teed! ütlesiwad teised ristiwennad. Ma hakkas sellepärast kõrtsmikuks, et nõrgemaid wendi langemise eest hoida! — Tahtmine oli siis mehel hea küll. Aga tahtmise täitmine? Siin tuleb mul Pauluse sõna

meelde: Tahtmist on mull küll, aga head teha ei leia ma mitte. Sest ma ei tee mitte head, mis ma tahan, waid ma teen kurja, mis ma ei taha. Kui ma nüüd seda teen, mis ma ei taha, siis ei tee mina enam seda, waid patt, mis minu sees elab. Patt võitis ristiinimesest kõrtsmiku siis kohe ära. Et ta kõrti „kuivaks“ ei jätnud, tuli langemine sedamaid. Iga klaasitäie alkoholi andmine wedas mehe sügawamasse kiusatuse paelu. Küll katsus mees esiotja kõrtsiskäijatele mõõdu järele alkoholi anda, aga omakasü püüdmine võitis mõne aja pärast sellegi headatmise. Ristiinimesest sai aega möda just niisamafugune maailma laps nagu kõik kõrtsmikud.

Ükski ei wõi kaht isandat teenida, sest ehk ta wihtab teist ja armastab teist ehk hoiab teise poole ja põlgab teise ära! ütleb Snnistegija. Kõrtsmiku elu ei wõi millgi kombel enam Sumalateenimine olla, olgu siis, et kõrts kuiv on. Tahaks ristiinimene kõrtsmikuks heita, siis piaks ta südametunnistus lai nagu teomehe nädaline leiwakott olema, kuhu kõik head ja kurjad wõib sisse toppida. Kuid jarnast südametunnistust pole Sumal kellegile weel kinkinud ja sellepärast ei wõi ristiinimene ühel hoobil Sumalat ja saadanat teenida. Tahab ta seda ometi, siis saab ta salakuulajaks. Te teate aga, mis salakuulaja palk on kättesaamisel? Kõis kaela! Ei tule ka ükski maapealne timukas kait kaela panema, põrgu timukas teeb seda korra ometi, teeb seda paremini weel kui ükski maapealne timukas oleks teinud. Hakkab siis tõsine ristiinimene kõrtsmikuks, siis lööb ta ennast

Jumalast lahti. Kes aga ennaft Jumalast lahti lööb, see sirutab niisama nagu Adam kae õuna järele wälja ja iga keeldud õun on saadana õun ja iga saadana õun saadab hukatusesse.

Kas ma olen oma wenna hoidja?

Kas ma olen oma wenna hoidja? wastab Kain kangekaelselt, kui Jumal küsib: Kus on sinu wend Abel? Kas ma olen oma wenna hoidja! mõtleb preester rööwliste küüsi langenud mehest mööda minnes. Kas ma olen oma wenna hoidja! armab leewitki ja jätab poolburnud mehe oma paika. Mis mull teistega tegemist! wastas mulle korra üks noor-mees, kui talt küsisin, miks ta ei katsu oma wenda joomise eest hoida. Mis mull teistega tegemist! jeda wastust wõid iga päew tuhandest suust kuulda. Iga-üks tahab ainult iseenelele elada. Eigimeste halw ehk hea täekäik ei puutu kõige vähemaltki temasse. Riik, see olen mina! ütles omal ajal Prantsuse kuningas Ludwig. Eigimene, see olen mina ise! nii armawad meie aja inimesed. Ma waatan, kudas minu käsi hästi käib; teised pidagu iseene eest muret!

Siljuti rääkisin ühe mehega, kes waremalt kangesti wägewaid jookisid pruukinud, wiimasel ajal aga Jumala abiga joomise maha jätnud. Miks ei hakka sa karaskuse kasuks tööd tegema? küsisin ma temalt. — Mis mull enam tarwis on! wastas mees. Enne

jõin ma küll tublisti, aga nüüd olen ammugi juba joomise maha jätanud. Eks ole ma seega juba teinud, mis minu kohus! — Astu ometi karškuse seltsi! ütlesin ma. — Mis karškuse seltsi mulle enam tarwis, ma ei joo ju! vastas mees uhkelt. — Aga teised? küsisin ma. — Teised waadaku, kudas nad ise oma asjaga õigeks saavad! kostis mees.

Õgaüks oma ette! see on igapäewane ütlemine siis. Üteldakse, et maailm targemaks läinud, aga maailma lastest me niisugust targaksminemist ei näe, sest just niisama mõtles ja ütles ju Raim umbes 6000 aasta eest. Kas olen ma oma wenna hoidja? Ehk: mis on mull teistega tegemist! eks ole see lause oma siisu poolest just seesama? Kus on siis kiidetud tarkus?

Ühe õpetaja juurde tuli korra üks noormees. Noormees kohe kiitmas: Õpetaja, ma olen teie leeri-aegse soowimise järele teinud. Ma olen niisamasuguseks auusaks ristiinimeseks jäänud nagu ma leeritamise ajal olin! — Noormees lootis, et õpetaja teda pidi kiitma. Selle asemel küsis ometi õpetaja: Aga teised? Kas oled sa selle eest hoolt kannud, et sinu leeriwennad Kristuse omaks jäiwad? — Kes wastuse wõlgu jättis, oli hoopseja noormees.

Zäta ometi ilmaaegne joomine järele! ütlesin korra ühele mehele, kes oma jagu tähtsat ametit pidas. — Pole wiga! kostis mees, joohnud pole te mind weel iialgi näinud ega näe. Küll mina jõuan wälja kanda! — Aga teised? — Teised waadaku ette! Teistele andke head nõuu, mulle pole tarwis! armas mees. Ja ometi ei mõtelnud ta sugugi selle

peale, et tema, kes palju wälja kandis, oma tugewusega teistele just halwa eesmärki andis.

Dõesti Rainisid leitakse meie päiwil rohkem maailmas kui mõni seda usub. Mis tähendab see muud kui Raini tegu, kui ja kedagi sunnid jooma? Uueks Nabeliks saab igaüks, keda ja alkoholi paned teenima! Ma ei pane kedagi alkoholi teenima, ma annan mõnele noorele wahel natuke õpetust, kudas mees piab alkoholi maitsuma. — Seep see just ongi! Üksford maitsta, kaksford maitsta, juba algabki alkoholi teenistus. See pole aga muud kui wenna tapmine. Rainiks hakkab igaüks, kes oma ligimest iganes effiteele saadab. Sumal paraku, jarnaste effitajate hulk on aga leegion! Leegioni wasta piab Sumal hüüdma: Mis te olete teinud? Teie wendade were heal kiskendab minu poole maa pealt!

Preester ja leewit lähewad rööwlite kuuksi langenud mehest mööda. Wiimaks tuleb Samaria mees. Suut pidas Samaria meest waenlaseks. Samaria mees aga ei waata selle peale, et see, kes hädas, teda oma wihameheks peab. Ilma aja wiitmata lähel Samaria mees abi andma. Ta teeb, mis iganes võimalik. Ta ei mõtle: mis mul temaga tegemist! Ta on mulle wõeras! Ei, Samaria mehe südamel on üks püüd ainult: ma pian aitama! Ta ma wõin aidata. Eiginene tarwitab minu abi. Appi siis ilma aja wiitmata! — Mõtted muutuwad teoks ja Samaria mees astub preestrist ja leewitist kõrgemale astmele. Samaria mees tunnistab oma teoga waljusti üles: Ma olen oma wenna hoidja!

Teesus aga tähendab Samaria mehe kohta: Mine ja tee nõndasamati!

Nõndasamati tegi Hispanlane Matamoros, kes oma usu pärast kaua aega wangitornis istus. Wiimaks kuulutati talle ometi priiust ja ta wangikoja uksest awati. — Kes aga wangikojast wälja ei läinud, oli Matamoros. „Mis sa enam ootad?“ küsiti temalt. — „Teisi!“ wastas Matamoros. Oleme üheskoos kannatanud, siis piame üheskoos priiks jaama. Kudas wõiksin ma siit lahkuda ja ilma süüta wendi hädasse jätta? — Kristuse ewangelium oli nagu tulekirjaga auusa mehe südamesse kirjutanud: Sa oled oma wenna hoidja!

Kui tihti ei ole me kuulnud, et oma wenda piame armastama nagu iseendid. Sada korda oleme seda lugenud, tuhat korda on seda meile kuulutatud. Sada korda on meie juhatajad seda meie südamesse katsunud kirjutada. Paraku on aga suurema jao inimeste süda jäätanud klaasi sarnane olnud, kus kiri nii kaua festab kuni kirjutuseaegne külmus festab. Kaswab külmus, lähneb kiri selgemaks, kaswab aga soojus, kaob kiri täiesti ära. Kõige wähematti märki ei jää järele. Deine lugu on, kui tulekiwiga klaasi peale kirjutad. Niisugune kiri festab kuni klaas festab. Ja kui päikene klaasi peale paistab, paistab kiri weel selgemalt. Nii piab külwatud seeme meie südames kaswama ja armupäikese paistel särama: armasta wenda nagu iseennast, Sumalat aga üle kõige! Armupäikese paistel tunned ja: mu wend, mu õde on igauks, kes minu abi tarwitab. Kõik, mis ma

tahan, et mulle piab tehtama, seda pian ma oma ligimestelegi tegema. Sätad ja selle püha kohuse täitmata, wõid uueks Rainiks saada.

Siin tuleb mulle üks kurw juhtumine meelde. Hiiumaal elas korra üks peremees, kes suur kõrtsi sõber oli. Talwel ühe pühapäewa õhtul oli ta jälle kõrtsi läinud. Warsti peale selle hakkas tuiskama. Naene ja poeg jäiwad koju. Tüti aja pärast kuulsiwad nad wäljast kaugemalt huikamist. „Mine wälja waatama, mis seal on!“ ütles ema pojale. — „Mis seal waatada, seda teame ju ammu: joodikud tulewad kõrtsist, karjuwad!“ — „Aga ehk on meie isa!“ ütles naene. „Ehk on ära eksind.“ — Poeg aga wasta: „Miksal on meie isa kõrtsist nii wara koju tulnud! Seda teed tunneb ta enam kui hästi, pole eksimist karta!“ Ütles ega läinud waatama.

Wäljast kuuldi weel mõne korra huikamist ja hüüdmist, kuni pea kõik waitis. Tüti aja pärast läks pererahwas magama, ilma et peremees koju oleks tulnud. Ei olnud ju esimene kord ilma peremeheta magama minna. Wähä kohkus aga pererahwas, kui homiku üles tõustes peremeeft kottu ei leitud. Mindi kõrtsi otsima. Suuremaks kaswis kohkumine, kui peremees õue wärawa ligidalt aia äärest — furnult leiti. Toobnud peaga ja tuisuse ilmaga ei saanud peremees enam õiget aru, kus kodu. Ta oli kodu ligidal edasi, tagasi käinud, ilma et teed koju oleks leidnud. Wäfind jalad ei kannud enam edasi, ta langes maha ja jäi sinna. Külmi wõttis mehe ära. Küll oli ta hädas appi hüüdnud, poeg ja naene oli-

wad ta hüüdmist kuulnud, aga see oli nende kõrwust nagu pall seinast tagasi karanud. Toobnud mehed karjuwad wäljas, mis meil nendega tegemist! Waadatu ise, kudas walmis saawad! Halastamata jüdame tõttu sai naene mehe ja poeg isa tapjaks!

Ja tapjaid Hiidlasti ja wenna tapjaid Kainisi näen ma karja kaupa möda Maarjamaa pinda uitwat. Ükski politsei ei pia nende peale jahti, ükski kordnik ei küsi nende passisid. Nad elawad, otsegu oleksiwad nad Tetseli käest igawese andeksandmise kirja olnud. Kuid waadatu: jumalik politsei on ometi nende kannul. Magagu nende südame tunnistus ka seitsmemagaja und, kord korralt waljumaks läheb nende selja takka hüüdmine: Kus on su wend Abel? Sa mõnigi pöörab ennast ümber ja wastab: Kas olen ma oma wenna hoidja? Aga kuule nüüd: jumaliku politsei ees hakkawad kaebajateks mäed ja metsad, orud ja järwed ja raamatute raamatust piiblist särab tulekiri wasta: „Armasta oma ligimest nagu iseennast!“ Kas oled sa teda aga armastanud? Siis oleksid sa teda hukatuse august ja saadana rõõwlikojast wälja päästnud! Sa ei oleks sellega rahul, et sa ise päästetud, ei, sa mõtleksid, et sull kohused wendade wasta. Su Snnistegija on sind päästnud, ta nõuab su käest, et sa ka oma wendi päästad, neid joomise katku tüüsist lahti teed! Su Snnistegija oli sinu hoidja, sa oled oma wenna hoidja. Siis käsi tööle oma wenna ärापäästmiseks!”

Kirjad, mis „Kristliku rahwakirjanduse agenturi“ kulus ilmunud :

Öderberg, Ewangeliumi-Luteruse uju Jumalateenistus ja kirikuaasta. Hind 5 kop.

„ Piibli jäljed praeguse Palästiina maa kombetes. Hind 5 kop.

Ripp, Väste jõululeht, 10 pildiga. Hind 5 kop.

„ Väste lõbu, II. jagu, 13 pildiga. Hind 15 kop. köid. 20 kop.

„ Kodumaa kiriku ja hariduse lugu, II. jagu. Hind 40 kop. köid. 50 kop.

„ Kodumaa kiriku ja hariduse lugu, III. jagu. Hind 40 kop. köid. 50 kop.

Kennit, Piibli raamatu esimene leht, Bettegi järele. Hind 15 kop.

Tarkpea, Koidu kiired pimedas paganate ilmas. Hind 5 k.

a) Indiamaa missiooni põllult. Hind 3 kop.

b) Aafrikamaa missiooni põllult. Hind 3 kop.

Eisen, Laupäeva-õhtused lugemised. Kolm kirjutust järelemõtlemiseks. Hind 5 kop.

„Kristliku rahwakirjanduse agenturi“ ladu on Riias Suures Viivauulitsas (Gr. Sandstraße) nr. 29, Surjewis raamatu kaupluses Aleksandri-uulitsal nr. 3.
